

Сергій КОШОВИЙ,
кандидат історичних наук, головний консультант
Управління забезпечення міжпарламентських зв'язків
Апарату Верховної Ради України

МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ МІЖ ТАЙВАНЕМ І КРАЇНАМИ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан співпраці між країнами Вишеградської групи (Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина) та Китайською Республікою (Тайвань). Проаналізовано передумови й перспективи розвитку взаємин у світі після COVID-19. Визначено основні шляхи двосторонньої економічної та гуманітарної співпраці, інвестиційної діяльності. Констатовано, що зазначені держави активно застосовують прагматичні інструменти партнерства в зовнішньополітичній і зовнішньоекономічній діяльності, водночас тайванській практиці властивий вираженіший підхід. Окрему увагу приділено аналізу прямих інвестицій тайванських компаній у регіони Центральної та Східної Європи. Обґрунтовано думку, що досвід країн-учасниць Вишеградської четвірки є актуальним і корисним для України.

Ключові слова: Україна, Вишеградська група, Індо-Тихоокеанський геополітичний простір, регіональна співпраця.

До кінця 1980 року країни Вишеградської групи (Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина) та Китайська Республіка (Тайвань) майже не співпрацювали, адже тогочасні принципи зовнішньої політики Тайваню було засновано на сильних антикомуністичних переконаннях. Упродовж 1980–1985 рр. торгівля Тайваню й країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) становила приблизно 1% од загальної зовнішньої торгівлі Тайваню й менше ніж 1% од зовнішньої торгівлі країн ЦСЄ.

Демократичні процеси впродовж кінця 80-х і початку 90-х років минулого століття, а також початок прискореного економічного розвитку стали поворотним моментом для тайванської зацікавленості в розташованих у цьому регіоні Європи країнах.

Крах комуністичної системи в країнах Східної Європи, розпад Радянського Союзу й події на площі Тяньаньмень у Пекіні в 1989 р., прискорили перехід Тайбея до тісніших відносин із країнами Вишеградської групи та стимулювало пошук нових геополітичних партнерів у сучасній багатополярній системі світового устрою.

Тайванська сторона вбачала в цьому можливість для диверсифікування власного експорту з виходом на свіжі й перспективні ринки збуту й інвестуванням у них. Тайвань також потребував більшого представлення на міжнародній арені, посилення дипломатичного визнання у світі, здобуття нових економічних партнерів та однодумців.

Для цього періоду було властиве бажання Тайваню встановити міцні зв'язки й відкрити неофіційні представництва в низці країн регіону (майже дипломатичні установи з дещо обмеженими повноваженнями представників). Іншим мотивом Тайваню було намагання зрозуміти специфіку кожної з нових країн після таких геополітичних змін у системі міжнародних відносин. Експерти ці кроки Тайваню називають «гнучкою (поміркованою) дипломатією» (*tanxing waijiao*).

Із середини 90-х років було розпочато співпрацю сторін у сфері обмінів студентами через програми цільових стипендій. Офіційний Тайбей почав видавати навчальні візи для студентів із країн В4 із січня 1997 року. Міністерство закордонних справ Тайваню розпочало відряджати власних молодих дипломатів до країн ЦСЄ для мовної та країнознавчої підготовки лише в 1998-му.

Питання, пов'язані з дослідженням тісних відносин країн Вишеградської групи у форматі взаємодії В4+1, стали предметом наукового інтересу таких вітчизняних науковців, як Є.Б. Кіш (2008), А.М. Крижевський (2014), М.О. Лендъел (2014), Г.А. Максак (2018), С.І. Мітряєва (2014), І.І. Мудрієвська (2015), Г.М. Перепелиця (2013), С.І. Ростецька (2019). Їхню увагу здебільшого зосереджено на розвитку співпраці Вишеградської четвірки з Україною.

В іноземній літературі – європейській, зокрема в ширшому східно-центрально-європейському контексті, чимало публікацій із тематики співпраці Вишеграду з Тайванем. Найбільше визнання в цій науковій царині здобув польський учений, професор Університету Аделаїди (Австралія) Чеслав Тубілевич [7–10]. Проте значно більше матеріалів молодшої генерації дослідників із країн ЦСЄ присвячено взаємодії країн Центральної та Східної Європи з Китайською Народною Республікою, де паралельно аналізують співпрацю з Тайванем [11–13], глибоке розуміння якої потребує окремої статті.

Трохи досліджень політичного, економічного, гуманітарного й інших типів дискурсів виконали науковці з Тайваню китайською мовою. Окремі аспекти висвітлено в напрацюваннях пана Чжан Тайліня, про-

фесора та директора програм європейських студій Національного політичного університету Чженчжи дасюе (Тайбей, Тайвань) [14], пані Хун Мейлань, професорки Інституту європейських студій Університету Наньхуа [15], пана Чжен Жучуаня, наукового співробітника того ж дослідницького центру, пані Чжень Ценя, старшої наукової співробітниці Університету науки і технологій Південного Тайваню [16].

У вітчизняній науковій літературі тайванську проблематику досліджують досить фрагментарно та суто в межах китаєзнавчих студій, а велику частину теоретичного доробку тайванезнавців науковці залишають поза увагою, що й зумовлює актуальність нашої роботи.

Перед тим як розпочати аналіз зазначеної теми, варто стисло зауважити про те, що таке нині Республіка Китай (Тайвань).

За цьогорічним Індексом економічних свобод (The Index of Economic Freedom) Тайвань посідає 11-те місце у світі зі 180. В умовах пандемії COVID-19 ВВП Тайваню в першому кварталі 2020 року зріс на 1,54%. Згідно з офіційними статистичними даними, у тому-таки першому кварталі ВВП Китаю зменшився на 6,8%, США – на 4,8%, Єврозони – на 3,85%, Сінгапур – на 2,2%, Південної Кореї – на 1,4%.

Триває нарощування виробничих потужностей у галузях, пов'язаних із напівпровідниками й інформаційно-комунікаційними технологіями. Головним джерелом експортних замовлень у зазначених царинах для Тайваню досі є США – американські замовлення у квітні 2020 року сягнули 10,95 млрд дол. і перевищили відповідний показник попереднього року на 6,8%. Наступними є Китай із приростом 9,2% до 10,39 млрд дол. та Європейський Союз із приростом 7,6% до 8,25 млрд дол. У Глобальному індексі конкурентоздатності (Global Competitiveness Report), який складає Всесвітній економічний форум, Тайвань посідає 12-те місце поміж 141.

ВВП за паритетом купівельної спроможності (GDP, purchasing power parity) на душу населення (за даними Міжнародного валютного фонду на 2019 р.) у Тайвані становить 55 078 дол. (20-те місце зі 187). Згідно зі звітом «Freedom House», Тайвань у 2018 р. був 26-м із 195 країн і регіонів, його визначено як «вільну країну» («Free», 93 зі 100 балів). За Всесвітнім індексом свободи преси у 2020 р. (2020 World Press Freedom Index) Тайвань посів 43-тє місце. Згідно з Індексом злочинності (Crime Index) у 2020 р. Тайвань за рівнем безпеки посів 2-ге місце у світі та 1-ше місце в регіоні Північно-Східної Азії.

До речі, головними ринками для експорту тайванської продукції є КНР (відсоток од загального становить 27,9%), США (14,1%), Гонконг (12,3%), Японія (7,1%), Сінгапур (5,5%), Республіка Корея (5,1%).

Республіка Польща

Співпраця Тайваню з Республікою Польща триває не один десяток років. Початок торговельних відносин було закладено ще у 80-ті роки минулого століття.

У грудні 1992 року було відкрито представництво Тайбейського офісу з економічних і культурних питань у Варшаві (Taipei Economic and Cultural Office in Warsaw, Poland), що відповідає за налагодження економічної співпраці між сторонами (торгівля, інвестиції, технічна допомога), сприяє туристичним обмінам, освітнім і науковим проектам, проведенню культурних заходів, наданню послуг із консульських питань, популяризуванню традиційної китайської культури.

1995 р. розпочав свою роботу Польський офіс представництва з питань торгівлі в Тайбеї (Warszawskie Biuro Handlowe w Tajpej). У 2018 р. Польща відкрила в тому самому місті офіс Польського агентства інвестицій і торгівлі (Polska Agencja Inwestycji i Handlu) для просування двосторонніх торговельних відносин і залучення високоякісних інвестицій.

Нині двосторонні відносини перебувають на висхідній позиції, а Республіка Польща стає дедалі привабливішим місцем для тайванських туристів, представників ділових кіл, студентів і науковців. Цьому також сприяють двосторонні угоди про уникнення подвійного оподаткування, про співпрацю у сфері вищої освіти, спільні проекти наукових досліджень, взаємне визнання документів од іншої сторони на право керування транспортними засобами й реалізацію на взаємній основі програми «Working Holiday» («Робочих канікул») – міжнародного культурного обміну, у межах якого молодь на деякий час їде до країни-партнерки та має право влаштуватися там на роботу – для того, щоб забезпечити собі проживання. Нещодавно Тайвань офірував 500 000 масок, щоб допомогти Польщі в битві проти COVID-19.

Механізми співпраці. Кроком до поглиблення співпраці в економічній площині стало відкриття у Варшаві в 1998 р. відділення Ради сприяння тайванській зовнішній торгівлі (Taiwan External Trade Development Council – TAITRA) та започаткування представництва Експортно-імпортного банку Тайваню (The Export-Import Bank of the Republic of China).

У березні 2015 року сторони підписали Угоду про встановлення прямого авіасполучення між столицями й ще двома містами. Польща стала 14-ю європейською країною, яка підписала угоду з Тайванем про відкриття авіаційного сполучення.

У січні 2017 року набула чинності Угода про уникнення подвійного оподаткування й запобігання фінансовим ухиленням од податків на доходи, підписана в жовтні 2016 року. У липні 2018-го сторони підписали

Угоду про співпрацю в напрямі науки та вищої освіти, що відкрило нові горизонти й можливості для студентів, докторантів, науковців. Також цей документ створив підґрунтя для реалізування спільних науково-дослідних проєктів.

У червні 2019 року підписано Угоду про правову допомогу. Слід зауважити, що Польща стала першою країною Європи, яка підписала таку угоду з Тайванем.

Активною роботою відзначено Польсько-тайванську парламентську групу дружби (Polsko-Tajwański Zespół Parlamentarny) у складі Сейму (Парламенту) Республіки Польща, яку очолює депутат Сейму багатьох скликань Вальдемар Андзель (Waldemar Andzel). Нині група дружби налічує 96 депутатів Сейму чинного скликання та є однією з найчисленніших і найактивніших парламентських груп у Польщі, і далі налагоджуючи обміни між двома парламентами й підтримуючи взаємні відносини в різних царинах. Протягом останніх років взаємних візитів між офіційними представниками Польщі й Тайваню побільшало. Парламентська дипломатія – важливий канал реалізування зовнішньої політики Тайваню та зміцнення відносин із країнами, які поділяють із ним спільні базові принципи й цінності. Варто зауважити, що паралельно створено Польсько-китайську парламентську групу дружби (Polsko-Chińska Grupa Parlamentarna), яка працює в Сеймі й Сенаті.

У Законодавчому юані (Legislative Yuan) Китайської Республіки (Тайвань) також створено групу дружби з польськими колегами.

Сторони засвідчують, що Польща у сфері економічної взаємодії є регіональним центром для тайванських підприємців, а Тайвань – ворота в Азію для польських ділових партнерів.

Торговельно-інвестиційна співпраця. Слід відзначити найвищу позицію Польщі в рейтингу «Ведення бізнесу 2020» (Doing Business 2020) серед чотирьох країн Вишеградської групи (40-ве місце).

Польща є 10-м торговельним партнером Тайваню поміж Європейських країн. Тайвань є одним із найбільших торговельних партнерів Польщі в Азії після Китаю, Південної Кореї, Японії, Індії, Сінгапуру та В'єтнаму.

Загальний обсяг прямих інвестицій з Тайваню (близько 40 тайванських компаній) в економіку Польщі станом на 2018 р. склав 240 млн дол. Тайванські інвестиції здебільшого представлено в ІТ-царині. Серед тайванських компаній, які прийшли на польський ринок, слід зазначити завод фірми «Compal», розташований у м. Лодзі (виробництво компонентів для ноутбуків), «TPV» у м. Гожув-Великопольський (виробництво LCD-панелей), «ACER» (логістичний і сервісний центр у м. Вроцлав), «Ideal Europe» у м. Кутно (виробництво сучасних велосипедів для відомих торгових марок), представництва «MSI» (визнаний виробник ноутбуків, десктопів,

моніторів, відеокарт, материнських плат, ігрової периферії, компонентів ПК), транснаціональної компанії «ASUS» (провідний виробник материнських плат, комп'ютерів, моніторів, відеокарт, маршрутизаторів та інших цифрових пристроїв), компанії «ATEN» (виробляє та реалізує продукцію, що дає змогу створювати ефективні розробки у сфері телекомунікаційних технологій, доступу й обміну отриманими даними), «KUMCO» (виробник скутерів, мотоциклів і квадроциклів), «Merida» (розробляє, виготовляє та продає різноманітні велосипеди власної торговельної марки) та інші.

Товарообіг між Тайванем і Польщею за 2018 р. склав майже 1,5 млрд дол. Проте Польща роками фіксує чималий дефіцит у торгівлі з Тайванем і має велику асиметрію в торговельному двосторонньому балансі.

Водночас посилена активність Польщі в Тайвані швидко принесла свої плоди, оскільки провідний автомобільний гравець із Тайваню – «Iron Force Industrial Co» (чия спеціалізація – це виробництво надувачів повітряних подушок безпеки й комплектів ременів безпеки для автомобільної промисловості) – вирішив до 2023 р. інвестувати 20 млн євро у виробничі потужності в м. Забже в південно-західній Польщі.

Інтенсивна торгівля принесла результати для польської економіки. У 2018 р. Тайвань відкрив ринок імпорту для польських свіжих яблук і, уже не вперше, для виробників польської курятини.

Іншими секторами двосторонньої кооперації були царини відновлювальних джерел енергії, агропродовольча продукція, споживчі товари, товари хімічної промисловості, машини й обладнання.

Для координації роботи тайванських компаній на польському ринку було створено Тайванську торгово-промислову палату в Польщі (Tajwańska Izba Handlowa).

Гуманітарна сфера. Гуманітарній взаємодії між сторонами, а надто в освіті, властивий динамічний розвиток. Нині польські й тайванські університети та наукові установи уклали 118 угод про академічну співпрацю. Близько 800 тайванських студентів навчаються чи навчалися за обміном у 19 вищих навчальних закладах Польщі, чимало польських студентів вчать чи проводять наукові дослідження за різноманітними програмами обміну в Тайвані (Taiwan Scholarship; Huayu Enrichment Scholarship Programs). Таким дослідженням сприяє, зокрема, тайванський Фонд Цзян Цзіньго (The Chiang Ching-kuo Foundation for International Scholarly Exchange), Національна центральна бібліотека Тайваню (ROC National Central Library), Тайванська фундація за демократію (Taiwan Foundation for Democracy). Ці організації фінансують візити іноземних науковців до Тайваню, дарування наукових книжок, проведення численних наукових конференцій і розширення джерельних ресурсів шляхом відкриття доступу до наукових баз даних.

Спеціально для студентів із Польщі Уряд Тайваню щороку виділяє 50 стипендій тривалістю в один місяць у літній період і пропонує інші формати для заохочення вивчення мови й культури. У Краківському Ягеллонському університеті за активного сприяння тайванської сторони було започатковано Центр вивчення Тайваню (Tajwańskie Centrum Zbiorów Sinologicznych). Царини досліджень: економіка, політика, культура, мистецтво тощо. Щороку проводять конференції, видають матеріали за ними, а також книжки, спеціалізовані журнали й академічні видання з тайванських студій (Taiwan Studies). Крім цього, у травні 2016 року при тому самому університеті було відкрито Тайванський науково-ресурсний центр китаєзнавства (Taiwan Resource Center for Chinese Studies at Jagiellonian University) за сприяння провідних науково-дослідних центрів Тайваню. У жовтні 2019 року другу схожу в Польщі установу відкрито й в Університеті імені Адама Міцкевича (Taiwan Resource Center for Chinese Studies at Adam Mickiewicz University) у місті Познань.

У Варшавському університеті було створено єдину на території Польщі Тайванську академію (Taiwan Academy) – просвітницьку й навчальну установу, що повністю перебуває на утриманні Уряду Тайваню за аналогією до інститутів Конфуція, які по всьому світу засновує Китайська Народна Республіка. Головна мета Тайванської академії – це популяризування традиційної китайської культури з тайванськими рисами. До речі, Інститут Конфуція також відкрито в цьому польському виші – він є одним з елементів публічної дипломатії, так званої м'якої сили для просування національних інтересів КНР за кордоном.

Словацька Республіка

Уповноваженою установою Уряду Китайської Республіки (Тайваню) в Словаччині є Тайбейське представництво в Братиславі (Taipei Representative Office, Bratislava – Taipeiskou reprezentáčnou kanceláriou v Bratislave), яке було відкрито в 1991 р. Головним його завданням є сприяння в налагодженні економічної співпраці (торгівля, інвестиції, технічна допомога), допомога тайванським делегаціям під час перебування в Словаччині, опрацювання запитів словацької сторони, участь у різноманітних заходах, конференціях, зустрічах різного рівня, ознайомлення й представлення Тайваню для словацької громадськості, сприяння туристичним обмінам, консульське обслуговування.

Словацький офіс із питань економіки та культури в Тайбеї (Slovenský ekonomický a kultúrny úrad Taipei) було відкрито у 2003 р., він є одним із 79 іноземних представництв у Тайвані й одним із 73 у його столиці.

У березні 2019 року Словаччина й Тайвань підписали Меморандум про економічну співпрацю на рівні обох офісів у Тайбеї та Братиславі.

Меморандум має сприяти зміцненню економічних зв'язків і суттєвому розширенню взаємодії, яка останнім часом виходить далеко за межі традиційних економічних напрямів.

Регулярно обговорюють подальшу співпрацю між двома країнами члени депутатської групи Національної ради Словацької Республіки з міжпарламентських зв'язків із Китайською Республікою (Тайвань) і Тайвансько-словацької групи дружби (Zhonghua minguo yu Siluofake guohui yiyuan youhao xiehui).

Очільником групи в складі Парламенту Тайваню IX скликання (2016–2020 рр.) був пан Лін Вейчжоу (Lin Wei-Chou, законодавець од партії Гоміндан). Останні вибори (X скликання) до Законодавчого юаню провели в той самий день, 11 січня 2020 року, що й президентські вибори на острові.

У словацькому Парламенті попереднього скликання Марек Крачі (Marek Krajčí) був заступником Голови комітету з питань охорони здоров'я, а також головою групи дружби з Тайванем. Нині тривають роботи з формування персональних складів груп дружби нових скликань.

Торговельно-інвестиційна співпраця. Словаччина є сімнадцятою найбільшою торговельною партнеркою Тайваню в ЄС. Водночас Тайвань є другим найбільшим інвестором у Словаччині з Азійсько-Тихоокеанського регіону.

З моменту відкриття представництва Словаччини в Тайбеї товарообіг зріс. Для Словаччини Тайвань у 2017 р. був 61-м експортним партнером, тоді як поміж імпортерів із зазначеної країни Тайвань був 11-м.

Товарообіг між Словаччиною і Тайванем за 2017 р. склав 345,04 млн дол. Експорт Тайваню до Словаччини становив 283,59 млн дол., основні експортні позиції – це комп'ютери та відповідні деталі, інтегральні мікросхеми, деталі велосипедів тощо. Експорт Словаччини в Тайвань склав 61,45 млн дол., основними предметами імпорту є автомобільні транспортні засоби й деталі, повітряні чи вакуумні насоси, підшипники, пневматичні шини тощо.

Для тіснішої взаємодії підприємців обох країн у 2011 р. було створено Словацько-тайванську торгову палату (Slovensko-Taiwanská obchodná komora), яка нині є потужною платформою для представників двостороннього бізнесу.

Протягом останніх років сторонам удалося підписати низку важливих угод, зокрема про уникнення подвійного оподаткування й запобігання податковим ухиленням (вересень 2011 р.), про взаємовизнання водійських посвідчень (березень 2012 р.), про технічну допомогу та використання досвіду Тайваню в упровадженні системи «електронного урядування» (e-government).

Як і інші країни Центральної та Східної Європи, Словаччина є воротами для розширення величезного ринку Європейського Союзу. Оскільки виробничі структури Словаччини й Тайваню доповнюють одна одну, то їм вигідне посилення співпраці у сфері торгівлі, інвестицій і промисловості. Наприклад, автомобільна промисловість Словаччини є важливою галуззю. З іншого боку, Тайвань – украй важливий постачальник товарів, компонентів та автозапчастин і третя азійська країна за обсягом інвестицій у Словаччині (після Південної Кореї та Японії). За статистикою, сукупний капітал Тайваню в Словаччині становить 400 млн дол., його переважно представлено в автомобільній промисловості й секторах нових інформаційно-комунікаційних технологій.

За період 2005–2018 рр. у Словаччині було реалізовано численні інвестиційні проекти тайванських компаній, серед них «AU Optronics» (м. Тренчин, 191 млн євро, виробництво рідкокристалічних телевізорів і дисплеїв), «Eson» (м. Жиліна, виробництво пластмасових виробів, побутових виробів), «Hon Hai Precision Industry – Foxconn» (м. Нітра, 45 млн євро, виробництво вузлів промислової автоматизації, медичного обладнання, зв'язку), «Delta Electronics» (м. Дубниця-над-Вагом, уже інвестовано 34 млн євро, у 2013 р. буде додатково інвестовано ще 20,5 млн євро) тощо.

Суттєві перспективи для співпраці має царина туризму. З моменту введення безвізового режиму кількість туристів із Тайваню в Словаччині зросла на 30%.

Інший важливий складник – гуманітарний. З липня 1991 року Міністерство освіти Китайської Республіки створило «Стипендіальний фонд для навчання в Тайвані студентів із країн Співдружності незалежних держав і країн Східної Європи» (Duli guojia guo xie ji dongou diqu guojia lai hua liuxue jiangxuejin), до якого також увійшла й Словаччина. Підписано низку меморандумів про співпрацю між вишами Тайваню та Словаччини, зокрема між Національним університетом науки й технологій Хувей (National Formosa University), Університетом китайської культури (Chinese Culture University), Університетом Чжунюань (Chung Yuan Christian University) та іншими.

Завдяки Угоді про наукову співпрацю вже є надійний обмін між науковими колами. У межах Вишеградського фонду спільно з Тайванською науковою радою (National Science Council of Taiwan R.O.C.) було створено фонд на підтримку наукових досліджень у сферах нано- й біотехнологій, інформаційних технологій, туризму, суспільних і гуманітарних наук для кандидатів і докторів наук із чотирьох країн Вишеградської групи (Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина).

Тайванський фонд міжнародної співпраці й розвитку (Taiwan International Cooperation and Development Fund) й інші установи надають квоти Словаччині для скеровування персоналу в Тайвань, де той братиме участь у міжнародних тренінгах із технічної співпраці.

Програма «Working Holiday Visa» не є чимось унікальним для цивілізованого світу. Тайвань і Словаччина запровадили таку спільну програму, розраховану на молодь віком од 18 до 35 років, 23 жовтня 2014 року. Вона передбачає, що молодь обох країн у межах тривалої подорожі (до 12 місяців) до країни-партнерки – для ознайомлення, культурних обмінів, вивчення традицій і мови – може претендувати на отримання робочого місця для забезпечення свого перебування за кордоном. Словаччина є першою країною Східної та Центральної Європи, яка офіційно запровадила цю програму з Тайванем.

У грудні 2018 року між Алішанською лісовою залізницею (вузькоколіяка в повіті Цзяї, на півдні Тайваню) – і Чорногронською лісовою залізницею (Čiernohronská lesná železnica, за 10 км на південь од м. Брезно – районного центру Банськобистрицького краю в центрі країни) у Словаччині було укладено угоду про встановлення побратимських зв'язків.

Тайвань і Словаччина мають намір і надалі розширювати двосторонні культурні контакти відповідно до угоди, укладеної 22 травня 2020 року в Тайбеї між Бюро лісового господарства Комітету з питань сільського господарства Виконавчого юаню КР (Тайвань) і Словацьким економічним і культурним офісом у Тайбеї (Slovenský ekonomický a kultúrny úrad Taipei). Передбачено спільне проведення заходів, спрямованих на збереження природного середовища, важливою частиною якого є лісові насадження.

Один із перших проектів, який буде здійснено в межах цієї угоди – публікація в Братиславському видавництві «Perfekt» ілюстрованої книжки тайванської авторки Мії (Miya) «Локот-риба, яка жила на дереві. Легенда народу панча» (The Fish That Lived in a Tree: Lokot – a tale from the Pangcah tribe).

14 квітня 2020 року Міністерство закордонних справ Китайської Республіки оголосило про другу хвилю надання допомоги для боротьби з пандемією коронавірусу й пожертвувало 1,3 млн захисних масок для восьми країн-членкинь Європейського Союзу, зокрема й Словаччини.

Чехія

Співпрацю між Чехією і Тайванем започатковано ще за часів Чехословаччини, а в 1990-х роках її лише посилили.

Зовнішньополітичною стратегічною метою Чехії в 1990-ті рр. було забезпечення свого належного місця в міжнародних відносинах після закінчення холодної війни, що передбачало вступ до низки міжнародних міжуря-

дових організацій (Міжнародного валютного фонду, організацій Групи Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Організації Північноатлантичного договору, ЄС тощо) і розвиток відносин із сусідніми державами й партнерами-однодумцями. Саме тому й було зроблено кроки до зближення з Тайванем в економічній площині.

Варто зауважити, що інтереси Тайваню в Чехії репрезентує Тайбейське представництво з питань економічної та культурної співпраці (Taipei Economic and Cultural Office) у Празі, яке було відкрито в 1991 р. Головними його завданнями, як і в решті країн ЦСЄ, є сприяння в налагодженні взаємодії в різних царинах: економіці, торгівлі, туризмі, інвестиційній діяльності, освіті, практиках обміну.

Уповноваженою установою Уряду Чехії в Тайвані є Офіс чеської економіки й культури в Тайбеї (Česká ekonomická a kulturní kancelář Taipei).

Торговельно-інвестиційна співпраця. За прикладом інших країн на початку 90-х років у столиці Чехії Празі було відкрито Регіональний офіс Китайської ради з розвитку зовнішньої торгівлі Тайваню (Chinese External Trade Development Council), який сприяв налагодженню співпраці в економічній сфері, активізуванню торговельних операцій, обміну технологіями.

Азія, новий двигун глобального зростання, є другою найбільшою торговельною партнеркою Чехії – 14% од загального обсягу її торгівлі. В економічній стратегії країни акцентовано на подальшому зміцненні зв'язків з азіатськими партнерами, зокрема й із Тайванем.

Із започаткуванням представництва тайванському бізнесові було відкрито шлях на чеський ринок. Тайванські інвестиції в економіку Чехії відіграють важливу роль, адже підприємці з Тайваню перебувають на четвертій позиції за кількістю створених робочих місць. Станом на кінець 2019 року в Чехії працюють близько 1000 бізнесменів із Тайваню.

Загальна сума тайванських інвестицій в економіку Чехії з 1993-го до 2018 р. становила понад 1 млрд євро. Інвестиції здебільшого спрямовано у виробництво електронних компонентів (загалом 15 інвестпроектів), технологічного обладнання (9), телекомунікацій (7), споживчої електроніки (4). Завдяки інвестиціям тайванських ІТ-компаній («Hon Hai Precision Industry – Foxconn», «BenQ», «Inventec», «Quanta Computer», «ASUSTek», «High Tech Computer» (HTC), «Acer» тощо) країна стала найбільшим виробником комп'ютерів у Європейському Союзі. Товарообіг у 2018 р. між Чехією і Тайванем склав 5,38 млрд дол.

У лютому 2020 року сторони підписали низку угод: про запобігання ухиленню від сплати податків або подвійному оподаткуванню (має набутти чинності в січні 2021 р.), та про сприяння подальшій двосторонній торгівлі й обміну персоналом.

Відносини в політичній царині. Нині Чеську Республіку вважають найлояльнішою та найдружнішою до Тайваню європейською державою. Доречно говорити про високу динаміку політичного діалогу й міждержавного партнерства. Чехія позиціонує себе як країна, яка підтримує бажання й наміри Тайваню невдовзі підписати з Європейським Союзом Угоду про вільну торгівлю.

Тайвань і Чеська Республіка поділяють цінності демократії, свободи й прав людини й підтримують довгострокову співпрацю, торгівлю, інвестиції та взаємодію в міжнародних організаціях.

Відносини між Тайванем і Чехією останніми роками міцнішають у зв'язку з посиленням взаємодії. Також обидві сторони сподіваються на встановлення прямих рейсів між Тайбеєм і Прагою, що неодмінно б пожвавило обміни.

Обидві сторони сприяють взаємним візитам представників влади. Поміж останніх (2011 р.) – візит у Тайвань колишнього Прем'єр-міністра Чехії Мірека Тополанека (Mirek Topolánek), імовірний візит у другій половині 2020 року Президента Сенату Парламенту Чеської Республіки Мілоша Вистрчила (Miloš Vystrčil).

Найчастіше високопосадовців із Тайваню можна зустріти на щорічній конференції «Форум–2000» у Празі. Представники Тайваню були учасниками 10 із 23 проведених конференцій.

Чеське головування в ЄС у першому півріччі 2009 року сприяло започаткуванню процесу обговорення питання про скасування шенгенських віз для тайванських громадян. Згодом головування Швеції актуалізувало цю тему, і, починаючи з 1 січня 2011 року, було запроваджено безвізовий в'їзд громадян Тайваню до країн ЄС. Чехія, починаючи з 2007 р., дозволила безвізовий в'їзд на свою територію громадянам Тайваню на період, який не перевищує терміну в 30 днів. До слова, тайванський паспорт на 33-му місці за індексом зручності паспортів (Henley Passport Index) – його власники користуються привілеями безвізового в'їзду чи отримання «візи після прибуття» під час відвідування 146 країн і територій.

З березня 2013 року Чехія в межах відповідної програми внесла громадян Тайваню до переліку іноземців, яким дозволено працевлаштування в Чехії на період до трьох років.

Механізми співпраці. У 1994 р. у Палаті депутатів (нижній палаті чеського парламенту) було створено організацію дружби між Чехією і Тайванем. Тепер планують створити таку структуру й у Сенаті (верхній палаті Парламенту Чеської Республіки). Активно працює на тайванському напрямі член Сенату Чехії Петер Коліба (Peter Koliba), Ян Жалудік (Jan Zaloudik), Ладіслав Вацлавец (Ladislav Vaclavec) та інші.

У Парламенті Тайваню IX скликання (з 2016 до січня 2020 р.) було створено групу дружби з країнами Вишеградської четвірки (Taiwan yu Jieke, Siluofake, Xiongyali ji Bolan guojia guohui yiyuan lianyu hui). Очолював її депутат Парламенту пан Сюй Чжіцзе (Hsu Chih-chieh, депутат кількох скликань од провладної Демократично-прогресивної партії).

У 1998 р. в системі чеської виконавчої влади було започатковано Спільну Чесько-Тайванську раду з питань ділової співпраці (Czech-Taiwan Joint Business Council). Для більш тісної співпраці підприємців було створено Чесько-Тайванську торгову палату, яка входить до Загальноєвропейської Ради Тайванських торгових палат (The Council of Taiwanese Chamber of Commerce Europe).

Відносини у гуманітарній сфері. У 1996 р. Міністерство освіти Тайваню і Карлів університет у Празі підписали меморандум про створення Міжнародного китаєзнавчого центру. У 1998 р. на його базі було створено Фонд Цзян Цзінго (Чан Кайши – Chiang Kai-shek), який став провідним для здійснення академічних обмінів викладачів і науковців на теренах Центральної та Східної Європи.

За сприяння тайванської сторони було започатковано центри дослідження Тайваню в кількох найпотужніших вищих навчальних закладах і наукових установах Чехії: Карлів університет у м. Празі, Метропольний університет (Metropolitan University Prague), Університет Масарика в м. Брно, Університет Палацького в м. Оломоуці, Інститут сходознавства Чеської академії наук. Також у країні з грудня 2014 року функціонує єдиний Науково-ресурсний центр для проведення китаєзнавчих досліджень у системі Академії наук Чеської Республіки (Taiwan Resource Center for Chinese Studies at the Academy of Sciences of the Czech Republic), відкритий за сприяння двох провідних наукових інституцій Китайської Республіки: Центральної наукової бібліотеки Тайваню (National Central Library of Taiwan) і Центру китаєзнавчих досліджень Тайваню (Center for Chinese Studies). Слід зауважити, що Науково-ресурсний центр для китайських студій у чеській столиці став десятим у переліку таких закладів у світі. Станом на квітень 2020 року таких було тридцять два. До зазначеного центру щорічно постачають книжки (історичного, філософського, художнього, літературного й іншого спрямування), аудіовізуальні матеріали, довідкову літературу, енциклопедії, монографії, галузеві словники, збірники наукових праць, тези, матеріали конференцій та електронні ресурси, які випускають у Тайвані. У центрі також чимало видань із мовознавства, історії, релігієзнавства тощо.

У грудні 2015 року Інститут сходознавства Чеської академії наук відкрив науково-дослідний центр як власну філію в Інституті історії та філології Академії Сініки (Academia Sinica) Національної академії Китайської Республіки. Цей заклад – перший науково-дослідний центр гуманітарних

наук Чеської АН в Азії. Заснування Центру є також важливим кроком для розвитку чесько-тайванської академічної співпраці, майданчиком для професійного зростання чеських сходознавців.

У 2016 р. у Чехії було відкрито Академію Тайваню (Taiwan Academy – Taiwan Shuyuan) – інституцію для популяризування китайської мови, традиційного китайського письма, дослідження тем, пов'язаних із Тайванем тощо.

4 жовтня 2017 року Тайванський науково-дослідний інститут промислових технологій (Taiwan's Industrial Technology Research Institute) та Чеська академія наук підписали в Празі меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці в таких царинах, як зелена енергетика, інформаційні й комунікаційні технології, а також біомедицина. Це допоможе професіоналам з обох сторін провадити наукову роботу в країнах одне одного, активізувати дослідження та розвивати навички управління, а також сприяти обміну між науковими й технологічними спільнотами.

У січні 2020 року міський голова Праги Зденек Гржиб (Zdeněk Hřib) підписав угоду про партнерство з мером Тайбея паном Ке Веньчже (Ko Wen-je) про економічну, торговельну й культурну співпрацю.

1 квітня 2020 року Уряд Тайваню підготував до відправлення до США й 11 країн Європи (Бельгія, Чехія, Франція, Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Польща, Іспанія, Швейцарія та Велика Британія) 11 млн штук виготовлених у Тайвані захисних масок для медичних працівників. Також направлено значну партію безконтактних лобових термометрів та інфрачервоних термодетекторів із моніторами – як допомога Тайваню зазначеним країнам.

Крім цього, для спільної боротьби з новим коронавірусом сторони планують зміцнити механізм консультацій і співпраці. Про це було домовлено у квітні поточного року між представниками зовнішньополітичних відомств сторін. У межах цього партнерства вони координуватимуть та обмінюватимуться найкращими практиками (дослідження та розроблення реактивів для швидкого скринінгу, вивчення й виробництво вакцин, лікарських препаратів тощо) й уживатимуть відповідних протиепідемічних заходів шляхом співпраці у сфері охорони здоров'я із чітким орієнтиром на протидію COVID-19.

Угорщина

Представницький офіс Тайваню в Будапешті було відкрито в липні 1990 року як торговельне представництво в Угорщині (Taipei Trade Office). Це була перша така установа Тайваню на теренах Центральної та Східної Європи. З 1995 р. він має назву «Тайбейське представництво в Угорщині» (Taipei Representative Office, Budapest, Hungary). До головних

завдань представництва належить: сприяння й допомога в бізнесових і торговельних операціях, співпраця в царинах освіти, культури та спорту, сільського господарства, сприяння обміну досягненнями, туризму.

Угорський офіс із питань торгівлі (Hungarian Trade Office, Taipei – Magyar Kereskedelmi Iroda Tajpei) було відкрито в Тайвані в липні 1998 року. Його головні завдання – сприяння економічним, культурним, науковим, освітнім і туристичним відносинам між сторонами. Він також надає загальні консульські послуги.

Торгівля. Двостороння торгівля між Угорщиною і Тайванем у 2018 р. зросла порівняно до 2017 р. на 6% – сягнула рівня 1,160 млрд дол. Експорт Тайваню до Угорщини склав 744 млн дол., водночас імпорт з Угорщини становив 416 млн дол.

Нині Тайвань посідає шосте місце поміж торговельних партнерів Угорщини в Азійсько-Тихоокеанському регіоні після Японії, КНР, Сінгапуру, Республіки Корея, Індії. Згідно з тайванською статистикою, місцеві компанії переважно експортували агрегати, електронні компоненти, автозапчастини, комунікаційне обладнання, якісну сільськогосподарську продукцію. Угорщина – одне з головних джерел імпорту легкових автомобілів, електричних генераторів, турбін тощо, 45-та в переліку найбільших торговельних партнерів Тайваню й 12-та в аналогічному переліку ЄС.

Останніми роками Угорщина з Тайванем створили солідну платформу для економічної та торговельної співпраці з метою спільного вивчення нових можливостей бізнесу між обома сторонами.

Механізми співпраці. У 2006 р. було створено Угорсько-тайванську парламентську групу дружби (Hungary-Taiwan Parliamentary Friendship Association) – одну з найбільших таких двосторонніх груп у Національній асамблеї Угорщини й послідовну прихильницю розширення обмінів на парламентському рівні й співпраці між Угорщиною і Тайванем. У період із 2010-го до 2014 р. групу очолював пан Джозеф Екес (Jozsef Ekes). Чинним очільником групи дружби від травня 2018 року є депутат Іштван Тіба (Istvan Tiba, представник провладної партії Фідес – Угорський громадянський союз).

Таку ж структуру було створено й у Парламенті Тайваню. Її у 2008–2016 рр. очолював пан Лінь Юйфан (Lin Yu-fang), голова комітету з питань зовнішньої політики й національної безпеки тайванського Законодавчого юаню. Наразі опрацьовують питання нового складу групи дружби (Tajvani – Magyar Parlamenti Baráti Társaság).

Цей парламентський діалог спрямовано на краще розуміння останніх політичних, економічних і соціально-економічних подій в обох країнах, а також на сприяння відкриттю нових шляхів співпраці.

Активно допомагають розвиткові двосторонніх відносин у різних сферах низка спільних ініціатив, а саме: Асоціація з питань розвитку дружби між Угорщиною і Тайванем (Hungary-Taiwan Amity Association), Угорський клуб дружби Тайванського Фонду міжнародної співпраці й розвитку (Hungarian Friendship Club of the Taiwan's International Cooperation and Development Fund), Тайванська торгово-промислова палата в Угорщині (Taiwanese Chamber of Commerce in Hungary).

Інвестиційна співпраця. Тайванські компанії зацікавлені в інвестуванні в Угорщину, адже та належить до десятки найпривабливіших для інвестицій країн у світі. Лише за 2019 р. започатковано 98 основних іноземних інвестиційних проектів загальною вартістю 4,25 млрд євро. Представники Німеччини, Нідерландів, Люксембургу, Франції, США й далі інвестують в Угорщину, але очевидно, що динаміку змін у світовій економіці більше зумовлює Схід, аніж Захід, оскільки японські, китайські, південнокорейські, тайванські підприємства пропонують проекти, які, зокрема, визначають загалом напрям розвитку європейської економіки.

19 квітня 2010 року між Угорщиною і Тайванем було підписано Угоду про уникнення подвійного оподаткування й запобігання податковим ухиленням щодо податків на доходи та капітал. Угода набрала чинності 1 січня 2011 року, Угорщина стала першою країною з регіону Центральної та Східної Європи, яка підписала такий документ із Тайванем.

Для фінансування інвестиційних проектів тайванських підприємців в Угорщині було підписано угоду між угорським «OTR Bank» та Експортно-імпортним банком Тайваню на відкриття фінансової програми розміром 20 млн дол., яка набула чинності одночасно з угодою про уникнення подвійного оподаткування.

Усього тайванські підприємства на території Угорщини реалізували 30 інвестиційних проектів (станом на 2018 р.). Серед останніх на увагу заслуговують проекти із започаткування виробничих потужностей у м. Дендеш задля виготовлення сучасних велосипедів тайванської фірми «Giant Manufacturing Co.» (очікують, що загальна сума інвестицій сягне 48 млн євро); нове виробництво електронної продукції (комп'ютерних компонентів) компанії «SINBON Electronics» у м. Татабанья (протягом наступних кількох років буде додатково інвестовано 8 млн євро).

Інвестиції здебільшого було спрямовано в царини торгівлі, електроніки, виробництва автозапчастин, електронної комерції та туризму.

Гуманітарна взаємодія. Обидві сторони наголошують на потребі ґрунтовнішої кооперації в усіх сферах. Не є винятком і гуманітарна взаємодія. Власники паспортів Тайваню можуть відвідувати Угорщину безвізово терміном до 90 днів. Це значно спрощує туристичні обміни.

За прикладом інших країн Вишеградської групи на початку 2015 р. було запущено тайвансько-угорську програму «Working Holiday Visa». Згідно з нею, Угорщина й Тайвань дозволяють громадянам країни-партнерки (до 100 людей віком од 18 до 35 років) залишатися й працювати в себе на період до одного року. Ця програма надзвичайно популярна поміж тайванської молоді, її апробували в багатьох країнах.

Угорщина – одна з 13 держав світу, які уклали угоди з Тайванем. Серед інших країн: Австрія, Німеччина, Ірландія, Бельгія, Польща, Словаччина, Велика Британія, Австралія, Канада, Японія, Південна Корея і Нова Зеландія.

У листопаді 2013 року голови олімпійських комітетів Угорщини й Тайваню (Китайський Тайбей – Chinese Taipei) підписали угоду про партнерство, відкривши нову сторінку у своїй взаємодії.

У травні 2017 року в системі Угорської академії наук (за прикладом схожих центрів у Польщі й Чехії) було відкрито Науково-ресурсний центр для проведення китаєзнавчих досліджень (Taiwan Resource Centers for Chinese Studies at Hungarian Academy of Sciences) за сприяння партнерів із Тайваню щодо просування політики «китайської культури з тайванськими характеристиками». Центр має сприяти міжнародним обмінам у царині китаїстики, спільно розбудовувати глобальну синологічну ресурсно-інформаційну платформу, розширювати й поглиблювати професійні обміни, забезпечувати супровід різноманітних заходів (лекції, конференції, воркшопи) та нових ініціатив, проведення публічних лекцій і зустрічей із фахівцями провідних науково-дослідних установ світу.

Уряд Тайваню – острівної країни, яка є другим за величиною виробником масок у світі, – оголосив про три хвили міжнародної допомоги в боротьбі з COVID-19 у квітні – травні 2020 року. Станом на 5 травня 2020-го тайванська сторона надала приблизно 5 млн масок міжнародним партнерам. Угорщина, перебуваючи в списку країн-реципієнтів третьої хвилі, отримала 100 000 масок.

Висновки. Досвід країн Вишеградської групи в налагодженні співпраці з Тайванем і залученні прямих тайванських інвестицій в економіку є для України корисним і навіть повчальним. Польща, Словаччина та Угорщина є безпосередніми європейськими сусідами України, і вже ця обставина зумовлює потребу глибшого вивчення питання можливої економічної взаємодії України з Тайванем.

У відносинах із Тайванем країни Вишеградської групи користуються досвідом співпраці інших держав світу (представництва в Тайвані мають майже вісімдесят країн). У сучасній моделі тайванських відносин із Вишеградською четвіркою домінує економічний складник. Використані механізми співпраці сприяли реалізуванню численних спільних інвестиційних проектів і дали відіграти помітну роль в економіці цих країн.

Від часу перших торговельних контактів у 1980-х рр. активна фаза комплексних і масштабних заходів стала можливою після відкриття в столицях країн Вишеградської четвірки Тайбейських представництв координаційних центрів, відповідальних за здійснення інвестиційної, торговельної та консульської діяльності. Не менш важливим було відкриття власних представництв кожної з країн Вишеградської групи в столиці Тайваню. Як результат – річний товарообіг кожної з країн четвірки з Тайванем перевищив 1 млрд дол.

Важливо наголосити, що країни Вишеградської четвірки підтримують дипломатичні відносини з Китайською Народною Республікою, тоді як із Тайванем мають недержавні контакти, що не порушує принципу політики «одного Китаю». Це важливо з огляду на те, що ще на початку 1989 року офіційний Пекін офіційно заявив, що «на недержавному рівні не заперечує проти економічних, торговельних і культурних обмінів між Тайванем і країнами, що мають дипломатичні відносини з Китаєм». У подальшому китайські чиновники неодноразово повторювали цю тезу та наголошували на прийнятності такої політики. Окремо слід звернути увагу на значне збільшення кількості туристів із Тайваню із відповідним економічним ефектом і поглибленні гуманітарних й освітніх обмінів, що також сприяють подальшій економічній співпраці.

Запозичення досвіду країн Вишеградської групи щодо успішної торгово-економічної взаємодії з Тайванем потенційно може стати одним із чинників модернізування України, а надто в контексті одержання доступу до добре знаних у світі новітніх тайванських технологій і залучення цікавих для України інвестицій.

За майже 30 років дипломатичних відносин із Китайською Народною Республікою Україна неодноразово наголошувала на тому, що підтримує позицію КНР щодо Тайваню та розглядає його як провінцію КНР, а не незалежну державу. Водночас у сучасному глобалізованому світі вже напрацьовано успішний досвід економічної співпраці європейських країн із цим «азійським тигром», що ніяк не впливає на відносини з Пекіном.

Підтримуючи політику «одного Китаю», Україна не має (і не мусить мати!) дипломатичних відносин із Тайванем, проте може успішно співпрацювати з ним як із потужним і визнаним у світовій спільноті економічним утворенням.

Відносини з Тайванем доцільно розвивати в таких галузях, як економіка, інвестиції, торгівля, кооперація в галузі виробництва, туризм, культура, освіта, наука, зростання міжособистісних контактів тощо. Це дасть змогу диверсифікувати зовнішню торгівлю України, а також забезпечить вихід на новий ринок збуту українських товарів.

Важливим кроком може стати встановлення робочих контактів між представниками відповідних структур України й Тайваню. Зокрема, активізація діяльності спільного органу в межах підписаних домовленостей між Торгово-промисловою палатою України та відповідною структурою Тайваню, а також тісніша взаємодія з представництвом Ради з розвитку зовнішньої торгівлі Тайваню в Києві.

1. Кіш Є.Б. Країни Центральної Європи в системі міжнародних євроінтеграційних процесів (1991–2007 роки): дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.02; Ужгород. нац. ун-т. Ужгород, 2008. 487 с.
2. Максак Г. Співробітництво в сфері безпеки V4 + Україна: межі можливого [Електронний ресурс] // Українська призма: Рада зовнішньої політики. 25.02.2018. Режим доступу: <http://prismua.org/v4ukraine-security-cooperation-limits-possible-ukrainian-perspective/>
3. Мудрієвська І.І. Становлення і розвиток співробітництва України з країнами Вишеградської групи (1991–2013 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02; Ін-т всесв. іст. НАН України. Київ, 2015. 245 с.
4. Співробітництво з країнами Вишеградської четвірки як інструмент європейської інтеграції та модернізації України: аналіт. доп. / С.І. Мітряєва, М.О. Лендєл, А.Д. Стряпко, А.М. Крижевський [та ін.]. К.: НІСД, 2014. 128 с.
5. Трансформаційні процеси в країнах Вишеградської групи та Україні: порівняльний аналіз / за ред. проф. Г.М. Перепелиці. К.: Видавничий дім «Стилос», 2013. 302 с.
6. Rostetska, S., Naumkina, S. (2019). Paradigms of European Integration Processes in the EU, Visegrád Group, and Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 3, pp. 184-192. [in English]
7. Tubilewicz, C. (2000). Promising eldorado: Taiwan's diplomatic offensive in East Central Europe, 1989-1999. *East Asia*, vol. 18, pp. 34-60. [in English]
8. Tubilewicz, C. (2004). Breaking the ice: the origins of Taiwan's economic diplomacy towards the Soviet Union and its European allies. *Europe-Asia Studies*, vol. 56, no. 6, pp. 891-906. [in English]
9. Tubilewicz, C. (2007). *Taiwan and Post-Communist Europe: Shopping for Allies*. London: Routledge. [in English]
10. Turcsányi, R., Runya, Q., Zdenek, K. (2014). *Coming From Nowhere: the Chinese Perception of the Concept of Central Europe*, in Mierzejewski, D. (ed.). *The Quandaries of China's Domestic and Foreign Development*. Lodz: University of Lodz Press [online]. Available at: <http://dpspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/10367> [in English]
11. Dubravčíková, K. et al. (2019). *Prospects for Developing the V4+China Cooperation Platform*. The Central European Institute of Asian Studies (CEIAS) Research Papers, 17 October [online]. Available at: <https://ceias.eu/prospects-for-developing-the-v4-china-cooperation-platform/> [in English]
12. Karaskova, I. et al. (2018). *Central Europe for Sale: Politics of Chinese Influence*. Prague: Association for International Affairs (AMO) [online]. Available at: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf [in English]
13. Tai-lin Chang, Ju-chuan Cheng (2006). *Silufake zheng jing zhuanxing ji qi dui Taiwan yu dongou maoyi guanxi zhi pinggu* [Slovakia's Political and Economic Transitions and its Impact on Taiwan Trade to Eastern Europe], *Ouzhou guoji pinglun*. Di er qi, pp. 211-240. [in Chinese]
14. Hung, Mei-lan. (2003). *Oumeng dong kuo dui zhong dongou guojia yu oumeng zhi zhongyao jingji yingxiang chutan* [The Important Economic Impacts of EU Eastward Enlargement on the East-Central Countries with the EU] *Jingji qingshi ji pinglun jikan*. Taipei. Di 9 juan. Di 3 qi [online]. Available at: http://readopac3.ncl.edu.tw/nclJournal/search/detail.jsp?sysId=0004792695&dtId=000040&search_type=detail&la=ch [in Chinese]
15. Tseng Yea Jen (2012). Challenges and Opportunities of a EU-Taiwan ECA: A Review of Political-Economic Perspectives. *Asia Visions*, no. 56, November [online]. Available at: <https://www.ifri.org/en/publications/enotes/asia-visions/challenges-and-opportunities-taiwan-eca-review-political-economic> [in English]

Serhii KOSHOVYI,
PhD in History,
Chief Consultant, Division of Interparliamentary Relations,
Apparatus of the Verkhovna Rada of Ukraine

MODEL OF COOPERATION BETWEEN TAIWAN AND VISEGRAD COUNTRIES: LESSONS FOR UKRAINE

Abstract. The article highlights issues and trends of the relations between the Visegrad Group countries (Poland, Slovakia, Czech Republic, Hungary, hereinafter – V4) and the Republic of China on Taiwan. The preconditions and prospects for the development of relationships in the post-coronavirus world are analysed. The main ways of bilateral economic cooperation, investment activity, and cooperation in the humanitarian sphere are identified. It is stated in the article that the abovementioned states heavily rely on pragmatic instruments of partnership in foreign policy and foreign economic activity, while the Taiwanese practice is characterised by a more balanced approach. Particular attention is also paid to the analysis of direct investment of Taiwanese companies in Central and Eastern Europe. It is argued that the experience of the Visegrad Four countries in the successful trade and economic cooperation with Taiwan can potentially contribute to the modernisation of Ukraine. What is implied herein is that relations with Taiwan should be developed in such areas as economy, investment, trade, tourism, culture, education, science, interpersonal contacts, etc., which will provide Ukrainian products with new markets. An important step may be establishing working contacts among representatives of Ukrainian and Taiwanese agencies responsible for relevant portfolios. The author emphasises that the experience of the Visegrad Four countries in forging cooperation with Taiwan and attracting foreign direct investment into their economies is useful and instructive for Ukraine. Poland, Slovakia, and Hungary are Ukraine's immediate European neighbours, and this aspect alone necessitates a more in-depth examination of the matter of a possible economic interaction between Ukraine and Taiwan.

Keywords: Ukraine, Visegrad Four countries, the Indo-Pacific geopolitical area, regional cooperation.